

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ З ДОХОДУ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

О. В. Божанова, к. е. н., доцент, Національна металургійна академія України, bozhanovaelena68@gmail.com, orcid.org/0000-0003-2927-7356,

Л. В. Петрова, старший викладач, Національна металургійна академія України, petramid59@gmail.com, orcid.org/0000-0001-9628-8448

Методологія дослідження. Результати отримані за рахунок застосування методів: аналізу – при дослідженні передумов реформування оподаткування доходів фізичних осіб; історичний метод – для дослідження змін ставок податку з доходів фізичних осіб; порівняння – для дослідження ставок на податок з доходів фізичних осіб в країнах з ринковою економікою та тих, що розвивається; узагальнення – для визначення негативних рис сучасної системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.

Результати. Охарактеризовані основні елементи податку на доходи фізичних осіб, зокрема, платники податку, об'єкт оподаткування, база оподаткування. Обґрунтовано передумови реформування оподаткування доходів громадян, яке планується розпочати законодавцями найближчим часом. Доповнено та узагальнено основні негативні риси та проблеми сучасної системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. Відзначено, що впровадження прогресивної шкали оподаткування податку з доходів фізичних осіб є дискусійним. Окрім того, серед законодавців не має погодженості стосовно підходів до проведення реформування, оскільки зареєстровано відразу кілька законопроектів, в яких запропоновано відмовитися від «плоского» оподаткування та перейти до «прогресивного». Аргументовано необхідність конкретизації, подальшої систематизації напрямів проведення реформування податку задля отримання бажаного ефекту.

Новизна. На основі дослідження порядку формування ставки на податок з доходів фізичних осіб в деяких країнах світу систематизовано основні негативні риси та проблеми існуючої системи оподаткування доходів фізичних осіб. Доповнено переваги та недоліки прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб з урахуванням надбань сучасних науковців та дослідників податкової сфери. Запропоновано можливі варіанти подолання та часткового усунення існуючих проблем.

Практична значущість. Розглянуті та доповнені авторами шляхи часткового усунення існуючих недоліків системи оподаткування доходів фізичних осіб можуть стати основою для удосконалення механізмів адміністрування податку та зниження ризику тінізації доходів.

Ключові слова: податки, податок з доходів фізичних осіб, ставки оподаткування, прогресивне оподаткування, шкала оподаткування.

Постановка проблеми. Податкова система країни відіграє важливу роль у формуванні доходів бюджетів всіх рівнів і є основою фінансово-кредитного механізму державного регулювання економіки [9, с.114]. Податки, виступаючи головним джерелом формування державних фінансових ресурсів,

є, водночас, важливим засобом акумулювання грошових коштів у загальнодержавний фонд, яким є державний бюджет країни. Податки є вихідною фінансовою базою функціонування держави та найважливішою формою регулювання ринкових відносин [6, с.63].

У податковій системі України податок на доходи фізичних осіб є одним із бюджетоформуючих і перерозподіляє фінансові ресурси між населенням та державою [3, с.43].

В умовах нестабільної економічної ситуації особливу увагу необхідно приділяти податку з доходів фізичних осіб, оскільки група платників цього податку є однією з найчисленніших.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В роботах сучасних дослідників досліджуються: сутність та елементи податку на доходи фізичних осіб (С. В. Березовська) [1], фіскальна ефективність податку на доходи фізичних осіб (І. Г. Мартинець) [9]; актуальні проблеми реформування оподаткування доходів фізичних осіб в Україні (О. О. Коломієць,) [8]; сучасні проблеми оподаткування доходів фізичних осіб (О. Ю. Желевська, Г. О. Супрович) [6], Ю. О. Швець, Я. О. Бахметова [16]; зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб (Н. В. Дутова, Є. С. Лесік) [3]; регулятивна ефективність персонального прибуткового податку (Задорожня Л. А.) [7].

В переважній кількості наукових публікацій дослідження зарубіжного досвіду оподаткування доходів фізичних осіб було проведено в країнах з достатньо високим рівнем розвитку економіки, таких, як США, Великобританія, та більшості європейських країн. Питання дослідження досвіду оподаткування доходів фізичних осіб в сучасних умовах в країнах з ринковою економікою, що розвивається, залишається не розв'язаним в повній мірі. Дослідження даного напрямку особливо актуально на тлі реформ податку з доходів фізичних осіб, що планують провести законодавці в нашій країні найближчим часом.

Формулювання мети статті. Метою статті визначення перспективних напрямів реформування податку з доходів фізичних осіб на основі огляду мінімальних заробітних плат та аналізу ставок в країнах з ринковою економікою, що розвивається.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічно розвинені країни характеризуються не тільки високим рівнем доходів населення, а й високими ставками податків. При цьому в більшості країн застосовується так звана прогресивна шкала – що більший дохід, то вища ставка податку з доходів.

На відміну від України, де порядок, ставки, правила оподаткування податком з доходів фізичних осіб установлюються виключно на загальнодержавному рівні, в іноземних державах органам місцевого самоврядування надано досить широке право у сфері податкової юрисдикції [3, 10, 16].

Податок на доходи фізичних осіб – загальнодержавний податок, що стягується з доходів фізичних осіб (громадян – резидентів) і нерезидентів, які отримують доходи з джерел їх походження в Україні (та за її межами для резидентів).

ПДФО виник з розвитком державності. Податком обкладалося населення, що дозволяло збільшувати державні витрати. В Україні систему оподаткування громадян ввели з ухваленням Закону Української РСР «Про прибутковий податок з громадян Української РСР, іноземних громадян та осіб без громадянства». З 26 грудня 1992-го і до 1 січня 2004-го оподаткування регулювалося Декретом КМУ «Про прибутковий податок з громадян». Тоді часто змінювалися ставки податку. Причиною тому стали розвиток ринкових відносин, зміни форм отримання доходів та ін. Доходи, отримані за основним місцем роботи, оподатковувалися за прогресивною шкалою, а за неосновним – за ставкою 20%. Наприкінці року йшов перерахунок податку з урахуванням всіх видів доходів, пільг [2]. У грудні 2010-го Верховна Рада ухвалила нинішній Податковий кодекс [1].

Прибутковий податок (ПДФО) належить до числа загальнодержавних податків. Порядок оподаткування регулюється розділом IV Податкового кодексу України (ПКУ). Відповідними статтями зазначеного розділу виділяються основні елементи ПДФО. Це – платники податку, об'єкт оподаткування, база оподаткування, податковий період, ставки, пільги тощо. Важливий елемент ПДФО – суб'єкт оподаткування. Податковим кодексом України визначені такі категорії платників ПДФО:

– фізична особа-резидент – отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;

– фізична особа-нерезидент – отримує доходи з джерела їх походження в Україні (крім нерезидентів, які отримують доходи в

Україні безпосередньо від провадження дипломатичної чи прирівняної до неї міжнародним договором України діяльності);

– податковий агент – юридична особа, самозайнята особа, представництво нерезидента-юридичної особи, інвестор за угодою про розподіл продукції.

Об'єкт оподаткування ПДФО визначається залежно від статусу платника податку. Відповідно до ПКУ об'єктом оподаткування резидента є:

– загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;

– доходи з джерела їхнього походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування;

– іноземні доходи – прибутки, отримані з джерел за межами України.

Об'єктом оподаткування нерезидента є:

– загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід із джерела його походження в Україні;

– доходи з джерела їхнього походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування.

З 1993 р. у нашій державі застосовували прогресивну шкалу оподаткування – ставка податку з доходів фізичних осіб варіювала в межах 10 – 40%.

З 2004-го діяв Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб». Основними нововведеннями були відмова від прогресивної шкали оподаткування та встановлення єдиної ставки в 15% (з 1 січня 2004-го і до 31 грудня 2006-го ставка була 13%, а з 2007 р. зросла до 15%), надання податкових соціальних пільг, розширення бази оподаткування.

Базова ставка податку на доходи фізичних осіб з 1 січня 2011 р. залишилася без змін і становить 15%. Для більшості співгромадян та в переважній більшості випадків ставка ПДФО з 2016 року становить 18% [13].

В таблиці 1 проведено огляд мінімальних заробітних плат та ставок на податок з доходів фізичних осіб в країнах з ринковою економікою, що розвивається.

Як видно з даних таблиці, в більшості цих країн (в 9 з 15 розглянутих, а саме: Білорусь, Вірменія, Естонія, Грузія, Казахстан, Молдова, Таджикистан, Узбекистан, Україна) на сьогодні діє єдина ставка податку на

доходи фізичних осіб. Розмір єдиної ставки коливається від 10% у Казахстані (найнижча ставка серед 9 країн, в яких діє єдина ставка податку) до 23% у Вірменії (найбільша ставка податку серед 9 країн, в яких діє єдина ставка).

При цьому найнижчий рівень мінімальної зарплати в країнах з єдиною ставкою податку в Таджикистані – 41 USD на початок 2020 року при ставці податку 13%. А найбільший рівень мінімальної заробітної плати в країнах з єдиною ставкою податку в Україні – 199 USD на 01.01.2020 року при ставці податку 18%. У наступному році в Україні депутати мають намір розпочати підготовку до податкової реформи. В першу чергу вирішили взятися за реформування оподаткування доходів громадян [12]. Передумовами для цього є низка соціально-економічних проблем, що виникли за сучасного стану розвитку економіки.

Однією з головних соціальних проблем в сучасній Україні є високий та зростаючий рівень диференціації доходів населення. У 2017 р. 20% найбільш заможних громадян отримали 34% від усіх доходів населення, тоді час як сукупна частка 40% найменш забезпечених громадян склала лише 25%. Різниця у грошових доходах найбільш та найменш забезпечених 10% населення зросла з 4,9 разу в 2016 р. до 5,2 разу в 2017 р. У цілому ж за 2014–2017 рр. квінтільний коефіцієнт фондів зріс з 3,1 до 3,3 разу [8, с.2].

У ситуації, що склалася в Україні з розподілом доходів населення, значну роль відіграла низька ефективність реалізації регулюючої (або соціальної) функції податків. Регулятивна функція реалізується через диференціацію умов оподаткування. Регулятивна ефективність може бути підсилена врахуванням при змінах податкового законодавства диверсифікації платників в залежності від їх соціально-економічних характеристик: одинок чи одружений, самотній батько/мати, має/мають на утриманні одну, двоє чи більше дітей [6, с.64; 7, с. 38–39; 8, с.3].

Основні негативні риси та проблеми сучасної системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні узагальнено авторами в таблиці 2

Порівняння ставок податків на фонд заробітної плати

Країна	Мінімальна зарплата на початок 2020 року	Базова ставка податку	Шкала оподаткування
Азербайджан	77,61 євро	до 2500 манат – 14%; більше 2500 манат – 25%	Прогресивна шкала
Білорусь	159,29 EUR	13% до усіх доходів, крім тих щодо яких встановлена інша ставка	Єдина ставка
Вірменія	136,172 USD	єдиний прибутковий податок – 23%	Єдина ставка
Естонія	540 EUR	прибутковий податок – 20%	Фіксована ставка
Грузія	не має даних	20% не залежно від отриманого доходу	Єдина ставка
Казахстан	100 євро (110 USD)	прибутковий податок складає 10 % для резидентів та 20 % для нерезидентів	Єдина ставка
Киргизстан	20,39 євро (1854 сомов)	прибутковий податок 10%–20%	Прогресивна шкала
Латвія	430 євро	20%, якщо сума доходу в місяць не перевищує 1667 євро і працівник подав податкову книжку роботодавцю. 23% для тієї частини заробітної плати, яка дорівнює або перевищує 1667 євро, якщо працівник не подав податкову книжку роботодавцю, тоді 23% застосовується до всієї суми заробітної плати. якщо до працівника застосовується система соціального страхування іншої країни, тоді місячний дохід, що перевищує 4583 євро, оподатковується за ставкою 31,4%	Прогресивна шкала
Литва	607 євро	прибутковий податок з населення: 20% (якщо заробітна плата не перевищує 120 сзп (середня заробітна плата), то є 136 344 євро в рік), 27% (якщо зарплата перевищує 120 сзп)	Прогресивна шкала
Молдова	114 євро	єдина ставка прибуткового податку – 12%	Єдина ставка
Таджикистан	41 USD	єдина ставка прибуткового податку 13 %	Єдина ставка
Туркменістан	248 USD	прибутковий податок поширюється на все населення незалежно від сфери діяльності. його розмір залежить безпосередньо від заробітної плати особи. чим більше у людини оплата праці, тим вище відповідно буде податок	Прогресивна шкала
Узбекистан	71,03 USD	основна ставка податку на доходи фізичних осіб –12%	Єдина ставка
Україна	199 USD	18 %	Єдина ставка

Розроблено авторами у [11].

Основні негативні риси та проблеми сучасної системи оподаткування доходів фізичних осіб

Негативні риси та проблеми	Можливі шляхи подолання існуючих недоліків
У країні діє пропорційна система оподаткування фізичних осіб, що не враховує низької частки дискреційного доходу переважної більшості населення	Визначення змісту податку взагалі (у законодавчому акті потрібно дати його конкретне несуперечливе визначення)
Низька соціальна ефективність податкових знижок та податкових соціальних пільг обумовлена інституційними чинниками	Поступове та послідовне реформування існуючого механізму функціонування ПДФО
Вітчизняне законодавство не передбачає підстав для застосування сімейного оподаткування.	Запровадження ставок оподаткування, що залежали б саме від розміру доходу (тобто чим вище рівень доходу, тим більший податок)
Недостатність фінансових ресурсів у місцевих бюджетах	Уточнення алгоритму перерахунку суми податку
Відсутність суттєвої фінансової підтримки держави	Введення в податковий кодекс норми добровільного вибору виду оподаткування доходу
Нездатність органів місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання соціально-економічного характеру	Розроблення механізму стягнення податків з інших доходів громадян
Подвійне оподаткування при виплаті доходів суб'єктам підприємницької діяльності — фізичним особам	Впровадження засобів щодо підвищення ефективності податкового контролю (сприятиме подоланню зловживань щодо ухилення від сплати податків)
Відсутність механізмів ефективного впровадження в життя усіх законодавчо передбачених положень	Легалізація доходів громадян від тіньової економічної діяльності
Нерівномірність розподілу податкових надходжень по різних регіонах, оскільки рівень доходу залежить від рівня розвитку промислового виробництва в регіоні	Нарощування податкових надходжень до бюджету шляхом залучення таких резервів, як зростання доходів фізичних осіб, створення робочих місць, заходи щодо збільшення кількості працездатного населення та збільшення інвестицій в економіку
	Застосування комбінацій щодо використання ПДФО. Усі види доходів повинні мати особистий механізм оподаткування, який дійсно враховує особливості їх отримання, вагомість для платника та трудомісткість адміністрування
Імовірність заниження платниками податку, особливо підприємцями, оподаткованого доходу і ухилення від сплати податку	Прогресивна шкала має використовувати помірні ставки від 5 до 25%, що дасть змогу зменшити податкове навантаження на платників, які мають низький та середній рівень статку, та з часом підвищити його для платників, які мають високий рівень, що збільшить надходження до національного бюджету країни
	Варто відмовитися від лише фіскального підходу до збільшення надходження до бюджету України. Основною метою вдосконалення ПДФО має бути підвищення рівня суспільного добробуту, що діє на користь самих платників податків. А це сприятиме підвищенню рівня податкової культури

Узагальнено авторами на основі [3; 6, с.64; 8, с. 3–9; 16, с.773–774] та власних спостережень.

Однією з основних негативних рис вітчизняної системи оподаткування фізичних

осіб є її фіскальна спрямованість, що не дозволяє здійснювати ефективний перерозподіл

доходів між різним верствами населення, досягти соціальної справедливості у питанні доступу до суспільних благ та змістити акцент від прямої державної соціальної підтримки, що надається за ознакою нужденності, у бік мотивування низькооплачуваних працівників через відповідні стимули у стягуванні податків на доходи від зайнятості [6, с.64; 8, с.9; 9, с.120].

Отже, проведений аналіз наукових публікацій щодо виявлення та узагальнення основних негативних рис та проблем в частині оподаткування доходів фізичних осіб, дають змогу зробити висновок, що впровадження прогресивної шкали оподаткування зазначеного податку досить дискусійним. Серед законодавців є як прихильники, так і ті, що не підтримують повернення до прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб.

Прогресивне оподаткування сьогодні існує в багатьох країнах Європи і світу. Але вже зараз можна припустити, що спроби влади ввести різні податкові ставки в Україні викличуть палкі дискусії [4, 14].

Супротивники диференційованої податкової ставки також запевняють: головна мета – збільшення надходжень до бюджетів – досягнута не буде. Уже зараз, при 18% ПДФО, існують способи мінімізації оподаткування, причому абсолютно законні [4, 14]. Хоча в більшості країн з ринковою економікою, що розвивається, діє єдина ставка, більшість законодавців вважають за необхідне повернутися до прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб.

Згідно із законопроектом №2758, який був поданий в січні поточного року, якщо доходи не перевищують 10-кратної мінімальної зарплати, ставка податку залишиться колишньою – 18%. Якщо доходи становлять від 10 до 20 мінімальних зарплат – ставка зростає вдвічі – до 36%. Якщо ж доходи більш ніж в 20 разів перевищують «мінімалку» – ставка збільшується втричі: до 54%. Тобто нинішня ставка збережеться у тих, чиї доходи в даний час не перевищують 47230 грн на місяць. Ставка 34% буде у тих, хто отримує з усіх джерел до 94460 грн. Якщо ж доходи ще більше – податок на доходи становитиме 54% [14].

Якщо вірити статистиці, для переваж-

ної більшості українців після ухвалення такого закону нічого не зміниться. Середня зарплата в Україні зараз становить менше 11 тис. грн, тож до порога в 47 тис. грн їй ще зростати і зростати. За даними Укрстату, зарплату вище 20 тис. грн, станом на кінець 2019 року, отримували тільки 11,8% штатних працівників. А тих, у кого вона вище 47 тисяч, набагато менше [14].

В наукових публікаціях прихильників прогресивної шкали оподаткування наводяться такі аргументи.

Однією з головних економічних підстав для введення прогресивного оподаткування фізичних осіб є значна диференціація доходів від зайнятості [8, с.9; 14].

Так, у квітні 2019 р. середня зарплата в найбільш високооплачуваній галузі зайнятості (інформація та комунікації) перевищувала середню зарплату у найбільш низькооплачуваній (тимчасове розміщування і організація харчування) у 3,1 рази, а заробітну плату у такій соціально важливій і масштабній за кількістю зайнятих сфері як охорона здоров'я – у понад 3 рази. Водночас зарплати керівників державних підприємств у 4 – 6 десятків разів перевищують середню по країні [15].

За третій квартал 2019 року 98,76% людей, які працювали за цивільно-правовими договорами, отримували середньомісячний дохід в сумі, меншій 45 тис. грн. І тільки у 1,24% офіційно працюючих українців середньомісячний дохід становив більше 45 тис. грн. Таким чином, збільшення ставки податку торкнеться тільки 104873 осіб. З них 104449 осіб отримали середньомісячний дохід від 45 до 90 тис. грн, тобто для них ставку пропонується збільшити до 36%. А середньомісячний дохід більше 90 тис. грн мали тільки 424 особи. Саме такою може бути кількість людей, з яких можна буде отримати 54% ПДФО [14].

Як і будь-який інший інструмент державного управління, прогресивна шкала оподаткування має свої переваги і вади (таблиця 3).

Соціально справедливий розподіл доходів є стимулом до підвищення економічної активності і зайнятості, знижує необхідність значної державної соціальної підтримки працюючого населення, підвищує споживчий

попит і норми заощаджень, сприяє збільшенню приватних вкладень у людський капітал, є безумовним чинником встановлення суспільної злагоди [8, с. 10; 14].

Таблиця 3

Переваги та недоліки прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб

Переваги прогресивної шкали оподаткування	Недоліки прогресивної шкали оподаткування
Соціально справедливий розподіл доходів	Підвищення ризику тінізації доходів
Зміщення податкового навантаження з менш забезпечених на більш забезпечені верстви населення	Збільшення надходжень до бюджетів – досягнута не буде
Підвищення престижності суспільно корисних видів трудової діяльності, що не передбачають високої матеріальної винагороди	Збільшитися податковий тиск на роботодавців
Зменшення різниці між дискреційними доходами осіб з однаковим рівнем освіти у різних сферах зайнятості	Ускладнення в адмініструванні податку на доходи фізичних осіб

Узагальнено авторами на основі [4; 6, с.64; 8, с.10; 9, с.120; 14] та власних спостережень.

Часто, коли заходить розмова про диференційоване оподаткування, крім наповнення бюджету, звучать тези про соціальну справедливість. Причому в це поняття під час дискусії вкладається діаметрально протилежні смисли залежно від точки зору. Кожна з двох існуючих моделей – прогресивної і з єдиною ставкою – має свої переваги і недоліки, які враховують не тільки суто «математику», а й момент соціальної справедливості. Власне, останній, як вважається, краще забезпечує саме прогресивна система оподаткування: заробляєш більше – платиш більше податку. Міжнародна практика виходить з того, що ті громадяни, яким доходів вистачає тільки на найнеобхідніше, повинні платити мінімум податків (або взагалі нічого). Ті ж, хто може дозволити собі предмети розкоші, повинні віддавати до бюджету половину і

більше своїх доходів. Більша частина населення з такою нерівністю згодна. Водночас низка експертів розуміють «соціальну справедливість» як рівність громадян, в тому числі щодо відсотків, сплачених у вигляді податків [4, 14].

Зміщення податкового навантаження з менш забезпечених на більш забезпечені верстви населення, що може супроводжуватися загальним збільшенням доходів бюджету, якщо це буде закладено у ставках податків. Перерозподіл приведе до зменшення розмірів державної соціальної допомоги (в тому числі житлових субсидій), потреба виплати якої працівникам з низькими доходами виникає внаслідок невинуватено високих відносно їхнього доходу податкових зборів. У такому разі додатковою мотивацією до зайнятості і переходу до формального ринку праці буде впевненість працівників у можливості забезпечувати себе і свою родину засобами чесної винагороди за працю [8, с.10].

Підвищення престижності суспільно корисних видів трудової діяльності, що не передбачають високої матеріальної винагороди – наукової роботи, зайнятості у галузі освіти, медицини, просвітницької і соціальної роботи, благодійної та правозахисної діяльності, захисту навколишнього середовища [8, с.10].

Зменшення різниці між дискреційними доходами осіб з однаковим рівнем освіти у різних сферах зайнятості, що є вкрай важливим для вітчизняного ринку праці, на якому працівники з вищою освітою складають переважну більшість в таких низькооплачуваних видах економічної діяльності як освіта, медицина, державне управління, соціальна робота. Здатність держави ефективно перерозподіляти доходи у такій ситуації є наочною інтерпретацією суспільного уявлення про справедливість, що справляє значний вплив на соціальну і професійну самоідентифікацію населення, особливо молоді. Саме підвищення реальних доходів від зайнятості високоосвічених працівників може стати основою для формування середнього класу в Україні, адже практично в усіх країнах, як розвинених, так і тих, що розвиваються, саме наявність високого рівня освіти є запорукою отримання гідного доходу від зайнятості [8, с. 10].

До вад прогресивної шкали оподаткування частіше за все зараховують підвищення ризику тінізації доходів, особливо високодохідних верств населення та ускладнення в адмініструванні податку на доходи фізичних осіб [5; 8, с.11].

Запровадження в Україні прогресивної шкали оподаткування збільшить попит на «тіньову» оплату праці. У разі впровадження прогресивної шкали витрати бізнесу суттєво зростуть, а негативними наслідками збільшення податкового навантаження можуть бути як збільшення вартості товарів та послуг сумлінних компаній, так і втрата ними висококваліфікованих кадрів [5, 8].

Висновки. В Україні ПДФО представлений одним податком, стягується за єдиною ставкою, належить до загальнодержавних податків. Проаналізувавши низку наукових публікацій, узагальнивши основні негативні та позитивні риси сучасного стану оподаткування доходів фізичних осіб, автори дійшли висновку і погоджуються з науковцями, які вважають, що прогресивне оподаткування має різний ефект у розвинених країнах та країнах, що розвиваються. України відноситься до другої групи країн.

Таким чином, на думку авторів, прогресивне оподаткування матиме бажаний ефект за умови досягнення реальної сплати податків, ефективної боротьби з розповсюдженими схемами ухиляння від оподаткування. Це потребує не простого впровадження прогресивного оподаткування, а поєднання його з системними змінами у фіскальній політиці.

Перспективу подальших досліджень становить удосконалення механізмів адміністрування ПДФО, що може підсилити роль цього податку.

Література

1. Березовська С. В. Сутність та елементи податку на доходи фізичних осіб з заробітної плати в деяких країнах світу: досвід для України / С. В. Березовська. // Держава та регіони. – 2019. – №2. – С. 50–55.
2. Велика розбірка: що таке податок на доходи фізосіб [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.segodnya.ua/ua/economics/business/bolshaya-rozboroka-izuchaem-nalog-s-dohodov-fizlic-1134356.html>.
3. Дутова Н. В. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні: проблеми та вдосконалення на базі досвіду зарубіжних країн / Н. В. Дутова, Є. С. Лесік. // Економіка і організація управління. – 2019. – №1. – С. 43–52.

4. Дутчак О. Прогресивне оподаткування робить людей щасливішими, але чи допоможе воно Україні? [Електронний ресурс] / О. Дутчак, А. Гладун. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://commons.com.ua/uk/progresivne-opodatkovannya-robit-lyudej-shhaslivishimi-ale-chi-dopomozhe-vono-ukrayini/>.

5. ЄБА проти повернення до прогресивної шкали оподаткування [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://mind.ua/news/20207972-eba-proti-povernennya-do-progresivnoyi-shkali-opodatkovannya>.

6. Желевська О. Ю. Проблеми оподаткування доходів фізичних осіб [Електронний ресурс] / О. Ю. Желевська, Г. О. Супрович – Режим доступу до ресурсу: <https://core.ac.uk/download/pdf/32610594.pdf>.

7. Задорожня Л. А. Регулятивна ефективність персонального прибуткового податку: приклад України : дис. канд. ек. наук : 08.00.08 / Задорожня Л. А. – Ірпінь, 2017. – 266 с.

8. Коломієць О. О. Актуальні проблеми реформування оподаткування доходів фізичних осіб в Україні [Електронний ресурс] / О. О. Коломієць // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/aktualni-problemi-reformuvannya-opodatkovannya-dokhodiv-fizichnikh>.

9. Мартинець І. Г. Фіскальна ефективність податку на доходи фізичних осіб в системі прямого оподаткування України / І. Г. Мартинець. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія: Економічні науки. – 2015. – №2. – С. 114–124.

10. Оподаткування доходів фізичних осіб: міжнародний досвід [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/3030>.

11. Петрова Л. В. Податок з доходу фізичних осіб: сучасні реалії [Електронний ресурс] / Л. В. Петрова. // Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: Збірник наукових статей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (16 – 17 квітня 2020 р.), м. Дніпро, НМетаУ – 2020. – С. 408–414. – Режим доступу до ресурсу: https://nmetau.edu.ua/file/kfin_9629.pdf

12. Податкова реформа-2020: ПДФО, ЄСВ та військовий збір можуть об'єднати [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/12/28/655394/>.

13. Податок на доходи фізичних осіб [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://services.dtkr.ua/catalogues/tax_rates/11.

14. Романюк О. В Україні хочуть збільшити податки: кому доведеться платити більше [Електронний ресурс] / О. Романюк. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.segodnya.ua/ua/economics/enews/nalog-na-dohody-hotyat-uvelichit-dlya-kogo-i-naskolko-1412852.html>.

15. Скільки заробляють керівники державних компаній: ТОП – 30. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/skilki_zaroblyayut_kerivniki_derzhavnih_kompaniy_top_30_n1138786

16. Швець Ю. О. Оподаткування доходів фізичних осіб: проблеми та перспективи в Україні та ЄС / Ю. О. Швець, Я. Ю. Бахметова. // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – №17. – С. 771–775.

References

1. Berezovska, S.V. (2019). Sutnist ta elementy podatku na dokhody fizychnykh osob z zarobitnoi platy v deiakykh krainakh svitu: dosvid dlia Ukrainy. Derzhava ta rehiony, (2), 50-55.
2. Velyka rozbirka: shcho take podatok na dokhody fizosib. Retrieved from <https://www.segodnya.ua/ua/economics/business/bolshaya-rozboraka-izuchaem-nalog-s-dohodov-fizlic-1134356.html>.
3. Dutova, N.V., & Lesik, Ye.S. (2019). Opodatkuvannia dokhodiv fizychnykh osob v Ukraini: problemy ta vdoskonalennia na bazi dosvidu zarubizhnykh krain. Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia, (1), 43-52.
4. Dutchak, O., & Hladun, A. (2015). Prohresyvne opodatkuvannia robyt liudey shchaslyvishymy, ale chy dopomozhe vono Ukraini? Retrieved from <https://commons.com.ua/uk/progresivne-opodatkuvannya-robit-lyudej-shhaslyvishimi-ale-chi-dopomozhe-vono-ukrayini/>.
5. YeBA proty povernennia do prohresyvnoi shkaly opodatkuvannia. (2020). Retrieved from <https://mind.ua/news/20207972-eba-proti-povernennia-do-progresivnoyi-shkali-opodatkuvannya>.
6. Zhelevska, O.Yu., & Suprovych, H.O. (N.d.). Problemy opodatkuvannia dokhodiv fizychnykh osob. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/32610594.pdf>.
7. Zadorozhnia, L.A. (2017). Rehuliatyvna efektyvnist personalnoho prybutkovoho podatku: pryklad Ukrainy. Candidate's thesis. Irpin.
8. Kolomiets, O.O. (2019). Aktualni problemy reformuvannia opodatkuvannia dokhodiv fizychnykh osob v Ukraini. Natsionalnyy instytut stratehichnykh doslidzhen. – Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/aktualni-problemi-reformuvannya-opodatkuvannya-dokhodiv-fizichnykh>.
9. Martynets, I.H. (2015). Fiskalna efektyvnist podatku na dokhody fizychnykh osob v systemi priamoho opodatkuvannia Ukrainy. Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo. Seriya: Ekonomichni nauky, (2), 114-124.
10. Opodatkuvannia dokhodiv fizychnykh osob: mizhnarodnyy dosvid. Retrieved from <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/3030>.
11. Petrova, L.V. (2020). Podatok z dokhodu fizychnykh osob: suchasni realii. Proceedings from MIIM '20: VI Vseukrainskai naukovy-praktychna konferentsiia «Aktualni problemy sotsialno-ekonomichnykh system v umovakh transformatsiynoi ekonomiky». Zbirnyk naukovykh statey za materialamy konferentsii. (pp. 408-414). Dnipro, NMetaU. Retrieved from https://nmetau.edu.ua/file/kfin_9629.pdf
12. Podatkova reforma-2020: PDFO, YeSB ta viyskovyy zbir mozht obiednati. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/news/2019/12/28/655394/>.
13. Podatok na dokhody fizychnykh osob. Retrieved from https://services.dtki.ua/catalogues/tax_rates/11.
14. Romaniuk, O.V. (2020). Ukraini khochut zbilshyty podatky: komu dovedetsia platyty bilsh. Retrieved from <https://www.segodnya.ua/ua/economics/enews/nalog-na-dohody-hotyat-uvelichit-dlya-kogo-i-naskolko-1412852.html>.
15. Skilky zarobliaut kerivnyky derzhavnykh kompaniy: TOP – 30. Retrieved from https://24tv.ua/skilki_zaroblyayut_kerivniki_derzhavnih_kompaniy_top_30_n1138786

Shvets, Yu.O., & Bakhmetova, Ya.Yu. (2017). Opodatkuvannia dokhodiv fizychnykh osob: problemy ta perspektyvy v Ukraini ta ES. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky, (17), 771-775.

РЕФОРМИРОВАНИЯ НАЛОГА С ДОХОДОВ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Е. В. Божанова, к. э. н., доцент, Л. В. Петрова, старший преподаватель, Национальная металлургическая академия Украины

Методология исследования. Результаты получены за счет применения методов: анализа – при исследовании предпосылок реформирования налогообложения доходов физических лиц; исторический метод – для исследования изменений ставок налога с доходов физических лиц; сравнение – для исследования ставок на налог с доходов физических лиц в странах с рыночной экономикой, а также тех, которые развиваются; обобщение – для определения отрицательных черт современной системы налогообложения доходов физических лиц в Украине.

Результаты. Охарактеризованы основные элементы налога на доходы физических лиц, в частности, плательщики налога, объект налогообложения, база налогообложения. Обоснованы предпосылки реформирования налогообложения доходов граждан, которые планируют начать законодатели в ближайший период. Дополнены и обобщены основные отрицательные моменты и проблемы современной системы налогообложения доходов физических лиц в

Украине. Отмечено, что внедрение прогрессивной шкалы налогообложения налога из доходов физических лиц является дискуссионным. Кроме того, среди законодателей нет согласованности относительно подходов к проведению реформирования, поскольку зарегистрировано сразу несколько законопроектов, в которых предложено отказаться от «плоского» налогообложения и перейти к «прогрессивному». Аргументирована необходимость конкретизации, дальнейшей систематизации направлений проведения реформирования налога для получения желаемого эффекта.

Новизна. На основе исследования порядка формирования ставки на налог с доходов физических лиц в некоторых странах мира систематизированы основные отрицательные черты и проблемы существующей системы налогообложения доходов физических лиц. Дополнены преимущества и недостатки прогрессивной шкалы налогообложения доходов физических лиц с учетом наработок современных ученых и исследователей налоговой сферы. Предложены возможные варианты преодоления и частичного устранения существующих проблем.

Практическая значимость. Рассмотренные и дополненные авторами пути частичного устранения существующих недостатков системы налогообложения доходов физических лиц могут стать основой для усовершенствования механизмов администрирования налога и снижения риска тенизации доходов.

Ключевые слова: налоги, налог с доходов физических лиц, ставки налогообложения, прогрессивное налогообложение, шкала налогообложения.

REFORM OF PERSONAL INCOME TAX: MODERN CONDITION AND PROSPECTS

*E. V. Bozhanova, Ph. D (Econ.), Associate Professor, L. V. Petrova, Senior Lecturer,
National Metallurgical Academy of Ukraine*

Methods. The results were obtained through the application of the following methods: analysis – in the study of the prerequisites for reforming the personal income tax; historical method – to study changes in tax rates on personal income; comparison – for the study of tax rates on personal income in countries with market economies, as well as developing countries; generalization – to determine the negative features of the modern system of taxation of personal income in Ukraine.

Results. The main elements of the tax on personal income are characterized, in particular, tax payers, the object of taxation, the tax base. The prerequisites for reforming the taxation of income of citizens, which legislators plan to start in the near future, are justified. The main negative points and problems of the modern system of taxation of personal income in Ukraine are pointed out and summarized. It is noted that the introduction of a progressive scale of taxation on personal income tax is controversial. In addition, there is no agreement among lawmakers regarding approaches to reform, since several bills have been registered at once, proposing to abandon «flat» taxation and switch to «progressive». The need for concretization, further systematization of the directions of tax reform to obtain the desired effect is substantiated.

Novelty. Based on the study of the tax rate formation on personal income tax in some countries of the world, the main negative features and problems of the existing system of taxation of personal income are systematized. The advantages and disadvantages of the progressive scale of taxation of income of individuals are supplemented, taking into account the achievements of modern scholars and tax researchers. Possible options for overcoming and partial elimination of existing problems are proposed.

Practical value. The ways considered and supplemented by the authors to partially eliminate the existing deficiencies in the system of taxation of personal income can become the basis for improving tax administration mechanisms and reducing the risk of income shadowing.

Keywords: taxes, personal income tax, tax rates, progressive taxation, tax scale.

Надійшла до редакції 11.01.20 р.